

Emma Kari vihr

Kirjallinen kysymys perheenyhdistämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Suomi on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja myös YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Sopimusten mukaan oikeus perhe-elämään on ihmisoikeus. Lapsen sopimuksin turvattu ihmisoikeus taas on, ettei häntä eroteta vanhemmistaan kuin sellaisissa poikkeustapauksissa, joissa ero on lapsen edun mukainen. Myös oikeus hakea suojelua toisesta maasta on ihmisoikeus.

Suomen viimeaikainen linja on huolestuttava näiden ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Suojelun myöntämistä heikennettiin, kun laista poistettiin kokonaan yksi suojeluperuste eli ns. humanitaarinen suojelu. Perheenyhdistämistä esitetään tiukennettavaksi kohtuuttomalla tavalla.

Perheenyhdistämisen ehdoksi esitetään korkeiden toimeentulokriteerien täyttymistä. Toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneita toimeentuloehto koskisi kaikissa tapauksissa ja pakolaisaseman saaneita kolmen kuukauden määräajan jälkeen. Toimeentuloehto tulisi koskemaan myös alaikäisiä, jotka yrittävät saada perheensä luokseen. Esityksen hyvin todennäköinen seuraus on perheenyhdistämisen muuttuminen yhä hankalammaksi ja epätodennäköisemmäksi sekä perheestä erossa vietetyn ajan kasvaminen yhä pitemmäksi. Lasten kohdalla toimeentuloehto tulee käytännössä estämään mahdollisuuden saada perhe luokseen. Jopa hallituksen esityksessä (HE 43/2016 vp) todetaan, että toimeentuloehdon ulottaminen koskemaan alaikäisiä tarkoittaa, että nämä lapset jäävät automaattisesti lastensuojelun vastuulle. Sen sijaan, että lapsi voisi viettää perhe-elämää, tehdään lainsäädäntöä, joka automaattisesti erottaa lapset perheistään ja tekee heistä lastensuojelun asiakkaita.

Jo nykyinen lainsäädäntö synnyttää traagisia tilanteita, joissa perheet erotetaan toisistaan. Irakilaisen perheenäidin Gashaw Khaleel Hamadin ja tämän pienten lasten mahdollinen karkottaminen kuohuttaa ihmisten oikeustajua. Jos hallituksen esitys toimeentulokriteereistä hyväksytään, näistä tapauksista tulee pääsääntö. 2 600 euron nettotulojen vaatimus on korkea isolle osalle suomalaisistakin työntekijöistä. Ihmisoikeuksien toteutumisen ehtona summa on kohtuuton.

Ihmisoikeudet yleisesti ja myös lapsen oikeudet erityisesti lähtevät siitä, etteivät ihmisoikeudet riipu henkilön itsensä tai lapsen tapauksessa tämän vanhempien varallisuudesta. Hallituksen esitys perheenyhdistämisestä asettaa tosiasiallisesti oikeuden perhe-elämään riippuvaiseksi henkilön varallisuudesta.

Sisäministeriö arvioi vuonna 2012 perheenyhdistämisen muuttamisen mahdollisuuksia. Tuolloin SM itse arvioi, että "toimeentuloedellytystä ei voitane asettaa niille perheenjäsenille, joita uhkai-

Kirjallinen kysymys KK 331/2016 vp

si Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan mukainen kohtelu (kidutus tai epäinhimillinen kohtelu) alkuperämaassa". Nyt hallitus kuitenkin esittää toimeentuloedellytystä kaikille toissijaista suojelua saaville ja tosiasiallisesti suurelle osalle myös turvapaikan saaneista. Kolmen kuukauden määräajassa on hyvin vaikeaa saada perheenyhdistämistä haettua mm. siksi, että hakemus on jätettävä lähtömaassa Suomen suurlähetystössä. Hallitus on tehnyt esityksen, josta vain muutama vuosi aiemmin sisäministeriö itse arvioi, että se voi olla Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen.

Onnistunut kotoutuminen on avainasemassa siinä, että ihminen voi aloittaa elämän uudessa kotimaassa. Kotoutumisen onnistuminen takaa myös Suomen edun: se tuo uutta työvoimaa ja ehkäisee syrjäytymistä. Perhe tukee kotoutumista ja uuden elämän aloittamista. Kotoutumista tukee myös pysyvyys ja varmuus, tieto siitä, että voi alkaa rakentaa elämää Suomessa. Hallituksen esitykset vaikeuttavat kotoutumista. Perheenyhdistämisen kiristäminen pakottaa ihmiset pahimmillaan jopa pysyvään eroon perheestään. Humanitaarisen suojelun poistaminen on jo saanut aikaan tilanteita, joissa vuosia Suomessa asuneiden ihmisten oleskelulupa päättyy.

Hallituksen esityksistä, joilla on poistettu humanitaarinen suojelu ja joilla esitetään perheenyhdistämisen tiukennusta, on tehty hyvin puutteelliset vaikutusarviot (HE 2/2016 vp ja HE 43/2016 vp). Esitysten ihmisoikeusvaikutuksia, lapsivaikutuksia tai vaikutuksia kotoutumiseen ei ole arvioitu lainkaan. Lapsiasiavaltuutettukin toteaa vakavaksi puutteeksi sen, ettei perheenyhdistämistä koskevan esityksen lapsivaikutusten arviointia ole tehty.

Hallituksen esityksessä perheenyhdistämisestä lapsen etu ohitetaan sillä, että yksittäistapauksissa tulisi arvioida, pitääkö toimeentulovaatimuksesta poiketa lapsen edun tai poikkeuksellisen painavan syyn perusteella. Lainsäädäntö ei voi lähteä siitä, että ihmisoikeudet turvataan vain harkinnanvaraisesti yksittäistapauksissa. Tämä jättää laintulkitsijalle valtavan vastuun ja lisää riskiä, että ihmisiä kohdellaan eriarvoisesti. Lakien ihmisoikeusperustan tulee olla kunnossa jo säädos-
tasolla.

Perheenyhdistämistä on tiukennettu 2010-luvulla jo kahteen kertaan aiemmin. Tuoreimmassa esityksessä (HE 43/2016 vp) ei käsitellä mitenkään näiden tiukennusten vaikutuksia. Hallituksen esitys on annettu ilman tietoa aiempien lakimuutosten vaikutuksista, mitä ei voida pitää asiallisena lainvalmisteluna. Aiemmat kiristykset ovat niin äskettäisiä (vuosilta 2010 ja 2012), että niiden vaikutukset on välttämätöntä arvioida perusteellisesti ennen uusia lakimuutoksia.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus aikoo varmistaa lapsen edun toteutumisen turvapaikkapoliittisissa päätöksissään,

sitoutuuko hallitus arvioimaan esitystensä lapsivaikutukset sekä vaikutukset ihmisoikeuksiin ja kotoutumiseen ja

muuttaako hallitus esitystään HE 43/2016 vp, jotta lapsen etu ja ihmisoikeudet voidaan turvata?

Kirjallinen kysymys KK 331/2016 vp

Helsingissä 8.6.2016

Emma Kari vihr